

در ستایش کتاب

محرم‌بودن را ایفا می‌کند. سپس این مخاطب یا خواننده کتاب است که نقش خود را ایفا می‌کند. یعنی کار تکمیل نشده و ادامه‌اش با خواننده مطالب است (یک چرخه را در نظر بگیرید).

کتاب‌ها چگونه دعوت به خواندن می‌کنند؟

چکیده یک اثر یا کتاب یکی از راه‌های این دعوت است:

۱. چکیده به خواننده در ارزیابی مدرک و ارتباط بالقوه آن با موضوع یا موضوعات مورد نظر او، کمک می‌کند. این مدرک ممکن است یک گزارش، مجله، مقاله، رساله، یا کتاب باشد.
۲. افراد تحصیل کرده و دانش‌پژوه همیشه سعی می‌کنند، اطلاعات خود را به‌روز نگه دارند و با توجه به تعداد زیاد مکتوبات و مقالات منتشر شده، مطالعه همه میسر و ممکن نیست. چکیده‌ها در این خصوص نقش مهمی ایفا می‌کنند.
۳. حجم کم و ساختار منسجم چکیده خواننده را قادر می‌سازد، مطلب را در وقت کمتر و با سرعت جذب بیشتری مطالعه کند.
۴. راحت‌ترین راه انتخاب یک مقاله، موضوع آن است. ولی چون موضوع معمولاً به‌صورت یک عبارت کوتاه نوشته می‌شود، ممکن است مبهم باشد. چکیده در عین کوتاهی، اطلاعات دقیقی را در بر دارد که در انتخاب مؤثر است.

جلد کتاب، چه سخت و چه نرم، در خود ویژگی‌هایی دارد. ویرینی است حاکی از نشان‌ها و آگاهی‌هایی که به خواننده و علاقه‌مندان می‌دهد. کتابی را می‌بینید که در معرفی آن روی جلد می‌نویسد:

در این کتاب می‌خوانید ...

در این کتاب یاد می‌گیرید ...

روش‌های غلبه بر...

و یکی هم می‌نویسد: «این کتاب را یک‌بار بخريد و چندبار بخوانید.»

آیا هر کتابی خواندنی است؟

حال با دیدن جمله‌های بالا گریزی بزنییم به سخنی حکیمانه از تاریخ‌نگار و کاتب زبردست غزنویان، ابوالفضل بیهقی، دبیر. هر چند نقدهایی بر آن هست، اما در زمان خود بسیار نغز بوده است. بیهقی در کتاب کم‌نظیر خود «تاریخ بیهقی» می‌گوید: «غرض من از نوشتن این اخبار آن است تا خوانندگان را از من فایده‌ای حاصل آید و مگر کسی را از این به‌کار آید... و غرض در آوردن حکایات آن باشد تا تاریخ بدان آراسته گردد و دیگر، تا هر کس که خرد دارد و همتی، با آن خرد یار شود و از روزگار

نوشتن و اثر آن یعنی کتاب، چونان موجودی زنده و ساختارمند، توانسته است با انسان‌ها که عنوان‌دار «اشرف مخلوقات» هستند، ارتباط عمیقی ایجاد کند تا آن‌جا که این برترین مخلوق، گاه چنان خود را در جهان تنها می‌یابد که چاره‌ای غیر از پناه بردن به کتاب ندارد. از این رو صنعت چاپ کتاب توانسته است زندگی انسان را متحول سازد و تاریخ هستی را حفظ نماید.

کتاب از گذشته می‌آید، در حال حس می‌شود و بر آینده سایه می‌افکند. کتاب نیز مانند کره خاک و انسان خاکی، حوادث، خوشی‌ها، تهدیدات و موقعیت‌های خطیری از سر گذرانده است. کتاب در کنار آدم از ازل، مهر و نشان دارد. در کنار بالیدن کتاب و کتاب‌سازی، کتاب‌سوزی هم بوده که آن را به مرز نابودی کشانده، اما ناکارش نساخته و کتاب از زیر خاکستر دوباره حیاتی مضاعف یافته است. این یار مهربان توانسته پایه‌های مادران، کودکان را به دنیای آرامش و رشد برساند. اما به اعتباری، کتاب هیچ‌گاه آرامش خود را مانند این دوره و حضور در عصر رایانه و نفوذ گستره میانی «صفر و یک» در چالش ندیده است. آیا خواب کودک ما و کودکی ما مشوش خواهد شد؟

از حدود نزدیک به دو دهه پیش، این خیال که صفحه حقیقی، لذت ناشی از نوشتن و خواندن، و رایحه همراهی با کاغذ جایش را به دنیای مجازی و توهم‌زای دیجیتال می‌دهد، بسیاری از دوستان کتاب و دلبستگان آن را به نگرانی انداخته است که: «چه بر سر کتاب و کاغذ خواهد آمد؟!»

باید اعتراف کرد، تنها دلشوره کتاب و دوست‌دارانش نابودی جنگل و منبع تولید کاغذ نیست که فراتر از آن، با پایین آمدن شمارگان کتاب و بی‌هنری کتاب‌سازان، دارد کتاب‌سوزی پنهان رخ می‌دهد. صفر و یک دشمن الفبا نیست و نمی‌تواند باشد، بلکه این دو در مرحله‌ای، زمانی می‌خواهند تا یکدیگر را حمایت و تقویت کنند.

کتاب‌های جدید در هیبت صفحات قابل ورق زدن در رسانه‌های نو، مانند رایانه‌های کوچک یا گوشی‌های همراه، خود را نشان می‌دهند و باید اعتراف کرد که قابلیت‌های چندرسانه‌ای و گرافیکی هم به گونه‌ای سحرآمیز کاربر را طلسم می‌کنند و با خود می‌برند.

چرا کتاب می‌نویسیم؟

نویسنده‌ها می‌نویسند چون می‌خواهند حرفی بزنند، نظریه‌ای بدهند یا از شر افکار سیل‌آسایی که گاه مزاحم است، به این طریق خلاصی یابند. کتاب در اینجا نقش همراهی و مرهم و

مساعادت یابد... و هیچ نبشته‌ای نیست که به یک بار خواندن نیرزد» (بیهقی، ۱۳۵۰: ۱۱).

نتیجه: بازی دو سر بُرد

ناشران و نویسندگان نباید نگرانی به خود راه دهند، زیرا نشر دیجیتال به کمک نشر چاپی می‌شتابد. توسعه نشر دیجیتال را می‌توان ادامه روند تغییر و تحول در صنعت چاپ و نشر دنیا دانست. به این معنی که انتشار کتاب به صورت دیجیتال، مانند انواع گوناگون چاپ و نحوه‌های متفاوت عرضه محتوا به مخاطب، یکی از مراحل رشد و توسعه صنعت چاپ است. امروزه، تمامی صنایع به دنبال سرعت یافتن امور به واسطه فناوری‌های جدید و دائم در حال تغییرند. صنعت نشر هم از سایر صنایع متفاوت نیست و تحول می‌یابد.

غالباً گفته می‌شود، مهم‌ترین عاملی که سبب ورود صنعت چاپ به عرصه دیجیتال شد، سرعت ارائه محتوا بود. همان‌طور که با تحول صنعت چاپ در زمان گوتنبرگ، مقیاس نسخه‌های یک کتاب چندین برابر شد، نشر دیجیتال هم فرصتی است که به کمک آن می‌توان، کتابی را با شمارگانی نامحدود و در یک زمان محدود منتشر کرد. به همین دلیل هم ممکن است در آینده، دیجیتال کل بازار را بگیرد و کسی کتاب چاپی را به یاد نیاورد. زیرا این نیاز مخاطبانی است که به دستگاه‌های هوشمند مجهز شده‌اند و می‌خواهند محتوای یک کتاب را در دستگاهی که همراه خود دارند، داشته باشند.

مهم‌ترین اولویت برای توسعه نشر دیجیتال پوشش دادن سطح مخاطب بیشتر بوده است. بحث دیگری که در این حوزه مطرح می‌شود، مسئولیت اجتماعی است. حفاظت از محیط زیست، با تکیه بر تولید سبز، مسئولیت و وظیفه اجتماعی ماست. نشر دیجیتال سبب می‌شود که ما به مواد شیمیایی کمتری نیاز داشته باشیم و نیازمان به کاغذ هم به‌طور کلی برطرف شود. بنابراین، از منابع طبیعی کمتر استفاده می‌کنیم و در راه حفظ محیط زیست قدم برمی‌داریم. همچنین، در این زمینه مسئله توزیع کتاب هم پیش می‌آید که ناشران سراسر جهان با این مشکل مواجه‌اند؛ مشکلی که از طریق نسخه‌های دیجیتال کتاب به راحتی رفع می‌شود.

اما مضحک است که بپرسیم: آیا کتاب و روزنامه بهتر است یا ناشران و خبرگزاری‌هایی که در دنیای مجازی مشغول فعالیت هستند؟ زیرا هر کدام کارکردهای مخصوصی دارند. باید به علاقه‌مندان کتاب گفت که بسط نشر دیجیتال به معنی حذف کردن، کم‌رنگ کردن و یا نادیده انگاشتن نشر مکتوب نیست، بلکه مکملی برای نشر مکتوب محسوب می‌شود. نشر دیجیتال، به‌زعم بسیاری از کارشناسان، نقطه قوتی برای نشر مکتوب به‌شمار می‌رود، زیرا خدماتی ارائه می‌کند که به نوعی می‌توان آن‌ها را ضمیمه‌های نشر مکتوب دانست..

منبع

تاریخ بیهقی (۱۳۵۰). خواجه ابوالفضل محمدبن حسین بیهقی دبیر. تصحیح دکتر علی‌اکبر فیاض. دانشگاه مشهد.

